

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
_____ А. В. Пантелеймонов
“ _____ ” _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ХРЕСТОВИХ ПОХОДІВ

(міжфакультетський курс)

рівень вищої освіти __ перший бакалаврський __
галузь знань _____ усі галузі _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ усі спеціальності _____
(шифр і назва)
освітня програма _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова/ за вибором)
факультет _____ усі факультети _____

2021/ 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою історичного факультету
“ ___ ” серпня 2021 року, протокол № _

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: А. М. Домановський, канд. іст. наук, доцент кафедри
історії стародавнього світу та середніх віків історичного факультету ХНУ ім. В.Н.
Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
Протокол від “ ___ ” серпня 2021 року № ___

Завідувач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків

_____ (Сорочан С.Б.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету

Протокол від “ ___ ” серпня 2021 року № ___

Голова методичної комісії історичного факультету _____
_____ _ Тумаков О.І. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія Хрестових походів» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки першого бакалаврського рівня усі спеціальності.

1. Опис навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія Хрестових походів у широкому контексті історії середньовічної Європи та Близького Сходу.

1.1. Метою курсу є ознайомлення студентів із феноменом Хрестоносного руху в історії середньовічної Західної Європи і Близького Сходу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є розкриття передумов, причин, подій і наслідків Хрестоносного руху в цілому та кожного із Хрестових походів окремо в історії людства, а також зв'язку Хрестових походів із сучасністю (світогляд, культура, світова і регіональна політика тощо)

1.3. Кількість кредитів 3,0

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
год.	-
Лабораторні заняття	
год.	-
Самостійна робота	
60 год.	-
Індивідуальні завдання	
год.	-

1.6. Заплановані результати навчання.

Студенти повинні засвоїти мету та завдання, основні поняття. Отримати знання щодо основних специфічних рис історії Хрестових походів, основних подій доби, уміти логічно думати та викладати матеріал, приходити до самостійних аргументованих висновків і узагальнень, обґрунтовувати власну точку зору, порівнюючи її з поглядами фахівців.

Очікувані результати навчання. У підсумку студенти мають:

- знати основні передумови, причини, події і наслідки Хрестоносного руху;
- знати основні джерела та дослідження з історії Хрестових походів;
- орієнтуватись у перебігу подій окремих Хрестових походів;
- уміти аналізувати соціально-економічну, політичну, релігійну тощо ситуацію доби Середньовіччя у Європі та на Близькому Сході;
- уміти виявляти основні елементи культурного коду, створеного за доби Хрестових походів, та його впливу на сучасну масову культуру.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1–2. Західна Європа і Близький Схід напередодні Хрестових походів (IX–XI ст.)

Тема 3–4. Визрівання ідеї Хрестоносного руху в Західній Європі та Клермонський собор 1095 р. Хрестовий похід бідноти (березень – жовтень 1096 р.)

Тема 5–6. Перший хрестовий похід (1096–1099 рр.). Держави хрестоносців на Сході

Тема 7–8. Другий Хрестовий похід (1147–1149 рр.). Третій Хрестовий похід (1189–1192 рр.)

Тема 9–10. Четвертий Хрестовий похід (1202–1204 рр.). Духовно-рицарські ордени іоаннітів і тамплієрів у Святій Землі

Тема 11–12. Дитячі «хрестові походи» (1212 р.). П'ятий хрестовий похід (1217–1221 рр.)

Тема 13–14. Шостий хрестовий похід (1228–1229 рр.). Сьомий хрестовий похід (1248–1254 рр.)

Тема 15. Восьмий хрестовий похід (1270–1271 рр.). Підсумки і наслідки доби Хрестових походів

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Історія Криму візантійської доби												
Тема 1–2. Західна Європа і Близький Схід напередодні Хрестових походів (IX–XI ст.)	11	4				7						
Тема 3–4. Визрівання ідеї Хрестоносного руху в Західній Європі та Клермонський собор 1095 р. Хрестовий похід бідноти (березень – жовтень 1096 р.)	12	4				8						
Тема 5–6. Перший хрестовий похід (1096–1099 рр.). Держави хрестоносців на Сході	11	4				7						
Тема 7–8. Другий Хрестовий похід (1147–1149 рр.). Третій Хрестовий похід (1189–1192 рр.)	12	4				8						
Тема 9–10. Четвертий Хрестовий похід (1202–1204 рр.). Духовно-рицарські ордени іоаннітів і тамплієрів у Святій Землі	12	4				8						
Тема 11–12. Дитячі «хрестові походи» (1212 р.). П'ятий хрестовий похід (1217–1221 рр.)	11	4				7						

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	л		п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 13–14. Шостий хрестовий похід (1228–1229 рр.). Сьомий хрестовий похід (1248–1254 рр.)	12	4				8						
Тема 15. Восьмий хрестовий похід (1270–1271 рр.). Підсумки і наслідки доби Хрестових походів	9	2				7						
Усього годин	90	32				60						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

Не передбачено.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Тема 1-8	30	Тестовий контроль
2	Тема 9-15	30	Тестовий контроль
	Разом	60	

Організація та проведення самостійної роботи передбачає ознайомлення з електронною базою з курсу – Режим доступу: електронна бібліотека кафедри історії стародавнього світу і середніх віків.

Методи навчання

Теоретико-методологічна основа курсу побудована, окрім звичайного критичного аналізу джерел і історіографії та пошуку аналогій, на комплексному використанні найрізноманітніших методів та принципів (історико-порівняльного, історико-генетичного, структурно-функціонального, типологічного, історичної психології та антропології, ретроспекції, екстраполяції).

7. Методи контролю

- поточний контроль – колоквіум/ тест/ контрольна робота;
- підсумковий контроль – денна форма – залік у 1 семестрі
Залік – Метод контролю - індивідуальні співбесіди

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Рубіжні контрольна робота, передбачена навчальним планом (тестування)	Індивідуальне завдання	Разом	залікова робота	Сума
T1-T4	T5-T8	T9-T12	T13-T15					
10	10	10	10	10	10	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

ЗАГАЛЬНА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно

Оцінка «відмінно» (90–100 балів) передбачає повне та впевнене засвоєння програми курсу, знання основних джерел і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати історичні факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

Оцінка «добре» (70–89 балів) виставляється за впевнене засвоєння матеріалу курсу, знання історичної хронології, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати історичний матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

Оцінка «задовільно» (50–69 балів) виставляється за часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, втім у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

Оцінка «незадовільно» (0–49 балів) виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу.

9. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. *Брандедж Дж.* Крестовые походы. Священные войны Средневековья. М., 2011.
2. *Виймар П.* Крестовые походы. Миф и реальность священной войны. СПб., 2006.
3. *Грановский А. В.* Крестовые походы: в 2 т. СПб., 2013. Т. 1–2.

4. *Домановский А. Н.* Всемирная история. Крестовые походы. Харьков, 2019.
5. *Заборов М. А.* Крестовые походы. М., 1956.
6. *Заборов М. А.* Крестоносцы на Востоке М., 1980.
7. *Лучицкая С. И.* Крестовые походы. Идея и реальность. М., 2019.
8. *Харитонович Д. Э.* История Крестовых походов. М., 2010.
9. Эпоха крестовых походов / Под ред. Э. Лависса и А. Рамбо. Смоленск, 2001.
10. *Эрдман К.* Происхождение идеи крестового похода. СПб., 2018.
11. *Эсбридж Т.* Крестовые походы. Войны Средневековья за Святую землю. М., 2013.

Допоміжна література

1. *Близнюк С. В.* Короли Кипра в эпоху крестовых походов. СПб., 2014.
2. *Бордонов Ж.* Повседневная жизнь тамплиеров в XIII веке. М., 2004.
3. *Виллардуэн Жоффруа де.* Завоевание Константинополя. М., 1993.
4. *Вис Э. В.* Фридрих II Гогенштауфен. М., 2005.
5. *Горелов Н. С.* Царствие Небесное: Легенды крестоносцев XII–XIV веков. СПб., 2006.
6. *Грановский А. В.* История короля Ричарда I Львиное Сердце. М., 2007.
7. *Гуринов Е. А., Нечитайлов М. В.* Войска и войны Латинского Востока. Графство Эдесское. М., 2018.
8. *Гусев И. Е.* История орденов средневековья. Минск, 2007.
9. *Демурже А.* Жизнь и смерть ордена тамплиеров. 1120–1314. СПб., 2008.
10. *Демурже А.* Рыцари Христа. Военно-монашеские ордены в Средние века. XI—XVI вв. СПб., 2008.
11. *Добиаиш-Рождественская О. А.* Крестом и мечом. Приключения Ричарда I Львиное Сердце. М., 1991.
12. *Добиаиш-Рождественская О. А.* Эпоха крестовых походов: Запад в крестоносном движении. Общий очерк. Пг., 1918.
13. *Доманин А. А.* Крестовые походы. Под сенью креста. М., 2005.
14. *Егоров Д. Н.* Крестовые походы. Т. 1–2. М., 1914, 1915.
15. *Жуанвиль Жан де.* Книга благочестивых речений и добрых деяний нашего доброго короля Людовика. СПб., 2007.
16. *Заборов М. А.* История крестовых походов в документах и материалах. М., 1977.
17. *Заборов М. А.* Папство и Крестовые походы. М., 1960
18. История Средних веков. Хрестоматия. Сост. М. М. Стасюлевич. 3е изд. СПб.; М., 2001.
19. *Захаров В. А., Чибисов В. Н.* Орден госпитальеров. СПб., 2009.
20. История Крестовых походов / Под ред. Дж. Райли-Смита. М., 1998
21. *Кардини Ф.* Европа и ислам. История непонимания. СПб., 2007.
22. *Комнина Анна.* Алексиада. СПб., 1996.
23. *Контамин Ф.* Война в Средние века. СПб., 2001.
24. *Ле Гофф Ж.* Людовик IX Святой. М., 2001.
25. *Ле Гофф Ж.* Рождение Европы. СПб., 2007.
26. *Ле Гофф Ж.* Цивилизация средневекового Запада. М., 1992.
27. *Лучицкая С. И.* Крестовые походы // Словарь средневековой культуры. 2е изд. М., 2007. С. 234–239.
28. *Лучицкая С. И.* Образ Другого: мусульмане в хрониках крестовых походов. СПб., 2001.
29. *Майорова Е. И.* Женщины в эпоху Крестовых походов. М., 2012.
30. *Мельвиль М.* История ордена тамплиеров. СПб., 2006.
31. *Мишо Г.* История крестовых походов. М.; СПб., 2004.
32. *Монусова Е.* История Крестовых походов. М., 2010.
33. *Морисон С.* Крестоносцы. М., 2003.

34. *Ньюман Ш.* Подлинная история тамплиеров. М., 2008.
35. *Перну Р.* Крестоносцы. М., 2006.
36. *Перну Р.* Ричард Львиное Сердце. М., 2002.
37. *Портных В. Л.* Крестовые походы в Палестину (1095–1291). Аргументы для привлечения к участию. СПб., 2017.
38. *Райт Дж. К.* Географические представления в эпоху крестовых походов. Исследование средневековой науки и традиции в Западной Европе. М., 1988.
39. *Рестон Дж.* Священное воинство. М., 2007.
40. *Рид П. П.* Тамплиеры. М., 2007.
41. *Ришар Ж.* Латино-Иерусалимское королевство. СПб., 2003.
42. *Робер де Клари.* Завоевание Константинополя. М., 1986.
43. Тамплиеры: история и легенды / Под ред. Ф. Ваги. М., 2007.
44. *Тат Ж.* Крестовые походы. М., 2003.
45. *Уилмот-Бакстон Э. М.* История крестоносцев. М., 2007.
46. *Усама ибн Мункыз.* Книга назидания. М., 1958.
47. *Успенский Ф. И.* История крестовых походов. СПб., 2000.
48. *Федоров-Давыдов А. А.* Крестовые походы. Историческая хроника. М., 2008.
49. *Филипс Д.* Четвертый крестовый поход. М., 2010.
50. *Флори Ж.* Повседневная жизнь рыцарей в Средние века. М., 2006.
51. *Флори Ж.* Ричард Львиное Сердце: Король-рыцарь. СПб., 2008.
52. *Франкопан П.* Первый крестовый поход Зов с Востока. М., 2018
53. *Хилленбранд К.* Крестовые походы. Взгляд с Востока: мусульманская перспектива. М.; СПб., 2008.